

Віслава Шымборска (Wisława Szymborska) (нар. 1923) Польская паэтка, эсэістка, літаратурны крытык, перакладчыца. Лаўрэат Нобелеўскай прэміі ў галіне літаратуры 1996 году.

З кнігі “Тут” *Вершы*

Тут (Tutaj)

Не ведаю як дзе,
але тут, на Зямлі, багата ўсяго.
Тут вырабляюць крэслы і смутак,
нажнічкі, скрыпкі, пяшчоту, транзістары,
плаціны, кубачкі, жарты.

Мабыць, дзесьці ўсяго значна болей,
толькі з нейкай прычыны там бракуе карцін,
кінескопаў, варэнікаў, хусцінак для слёз.

Тут жа процьма мясцін з наваколлямі.
Некаторыя можна палюбіць асабліва,
назваць іх па-свойму,
бараніць ад ліхога.

Мабыць, ёсць недзе падобныя месцы,
толькі ніхто іх не лічыць прыгожымі.

Мабыць, як нідзе або мала дзе,
тут ты маеш асобнае тулава,
а з ім неабходныя прыстасаванні,
каб да чужых дзяцей дадаць уласных.
А яшчэ рукі, ногі і збянтэжаную галаву.

Няведанне тут пастаянна занятае,
увесь час нешта лічыць, параўноўвае, мерае,

шукае ў гэтым вытокі і высновы.

Ведаю, ведаю, пра што ты думаеш.
Тут няма нічога трывалага,
бо ад заўсёды да назаўсёды ўсё падуладна стыхіям.
Толькі заўваж – стыхіі лёгка стамляюцца
і часам доўга адпачываюць
да наступнага разу.

Ведаю, што ты яшчэ думаеш.
Войны, войны, войны.
Аднак і паміж імі бываюць перапынкі.
Зважай! – людзі злыя.
Вольна! – людзі добрыя.
Па камандзе “зважай!” утвараюцца пусткі.
Па камандзе “вольна!” у поце твару будуюць дамы,
якія хутка засяляюцца людзьмі.

Жыццё на Зямлі абыходзіцца танна.
За сны, напрыклад, не плаціш нічога.
За ілюзіі – толькі калі яны страчаныя.
За карыстанне цела – толькі целам.

І быццам гэтага недастаткова,
круціцца без білета ў каруселі планет,
разам з ёю – зайцам – у завеі галактык
праз час настолькі галавакружны,
што нішто на Зямлі ўздрыгнуць не паспявае.

Вось прыгледзься добра:
стол стаіць, дзе стаяў,
на стале паштоўка, там, дзе паклалі,
праз адчыненае акно адно подых паветра,
а ў сценах няма тых жудасных шчылін,
праз якія цябе можа здзьмуць у нікуды.

Думкі, што наведваюць мяне на мнагалюдных вуліцах
(Myśli nawiedzające mnie na ruchliwych ulicach)

Твары.
Мільярды твараў на паверхні свету.

Нібыта кожны розніцца
ад тых, якія ўжо былі, якія будуць.
Але Прырода – хто яе там ведае –
магчыма, стомленая безупынной працай
мінулыя задумы паўтарае
і накладае твары нам,
ужо калісьці ношаныя.

Магчыма, цябе мінае Архімед у джынсах,
царыца Кацярына ў анучах з распродажу
і фараон з партфелем, у акулерах.

Удава шаўца без ботаў
з малюсенькай яшчэ Варшавы,
мастак з пячоры Альтаміра
з унучкамі ў запарк,
Вандал патлаты на шляху ў музей,
каб там крыху пазахапляцца.

Палеглыя сто тысяч год таму,
пяцьсот гадоў таму,
пяцьдзсят гадоў таму.

Нехта едзе міма ў залатой карэце,
нехта ў вагоне смерці.

Канфуцый, Навухаданосар, Мантэсума,
іх нянькі, прачкі і Семіраміда,
што размаўляе толькі па-ангельску.

Мільярды твараў на паверхні свету.
Твар твой, мой, нечы –
ніколі не спазнаеш.
Мабыць, Прырода павінна хлусіць,
і каб паспець, і каб адолець,
яна вылоўлівае ўсё, што патанула
ў люстэрку забыцця.

Падлетак
(Kilkunastoletnia)

Я – падлетак?

Калі б раптоўна, тут і цяпер, з’явілася перада мной,
ці мусіла б яе вітаць як родную,
хоць мне яна чужая і далёкая?

Пусціць слязу, пацалаваць у лобік
выключна з той прычыны,
што ў нас аднолькавая дата нараджэння?

Між намі столькі непадобнага,
што не змяніліся, здаецца, толькі косткі,
звод чэрапа, вачніцы.

Бо яе вочы ўжо нібыта большыя,
вейкі даўжэйшыя, вышэйшы рост,
усё цела ахутанае шчыльна
ў гладкую, без дыятэзу, скуру.

Праўда, нас яднаюць знаёмыя і родныя,
аднак у яе свеце амаль усе жывыя,
у маім жа амаль ніхто
з таго агульнага нам кола.

Мы абсалютна непадобныя,
зусім пра рознае мы думаем, гаворым.
Яна замала ведае –
аднак з упэўненасцю, вартай лепшай справы.
Я ведаю намнога больш –
ды не напэўна.

Паказвае мне вершы,
напісаныя почыркам старанным і разборлівым,
якім я не пішу ўжо многа год.

Чытаю яе вершы, чытаю.
Ну, можа, толькі гэты,
калі б яго паменшыць
і дзе-нідзе паправіць.
А рэшта нічога добрага не абяцае.

Размова зусім не клеіцца.
На яе бедным гадзінніку
час яшчэ няўстойлівы і танны.

На маім жа – намнога даражэйшы і дакладны.

На развітанне нічога, банальная ўсмешка,
ніякага замілавання.

Хіба калі яна знікае,
пакінуўшы ў спешцы свой шалік.

Шалік з натуральнай воўны
ў каляровыя палоскі
калісьці нашай мамай
звязаны для яе кручком.

Захоўваю яго дагэтуль.

Нялёгкае жыццё з памяццю (Trudne życie z pamięcią)

Я благая кампанія для маёй памяці.
Хоча, каб я няспынна слухала яе голас,
я ж ёрзаю, пакашліваю,
слухаю і не слухаю,
выходжу, вяртаюся і зноў выходжу.

Хоча дарэшты заняць маю ўвагу і час.
Калі сплю, ёй гэта лёгка ўдаецца.
Удзень бывае іначай, і яна пра гэта шкадуе.

Падсоўвае мне акуратныя старыя лісты, фотаздымкі,
вярэдзіць падзеі, істотныя і не надта,
скіроўвае погляд на незаўважаныя карціны,
іх засяляе маімі памерлымі.

У яе аповедах я заўжды маладзёю.
Што ж, міла, але нашто безупынна адзін і той жа матыў.
У кожнага люстэрка іншыя навіны.

Яна злуецца, калі я паціскаю плячыма.
І помсліва пералічае ўсе мае памылкі,
недаравальныя, а потым лёгка забытыя.
Углядаецца мне ў вочы, чакае маёй рэакцыі.

Урэшце суцяшае: магло быць горш.

Хоча, каб я жыла ўжо толькі з ёй і для яе.
Найлепей у цёмным зачыненым пакоі,
а ў маіх планах усё яшчэ цяперашняе сонца,
сённяшняе неба і неадкладныя дарогі.

Часам яе кампаніі з мяне даволі.
Я прапаную развітацца. Цяпер і назаўсёды.
Тады яна ўсміхаецца мне з жалем,
бо ведае, што гэта прысуд і для мяне.

Развод (Rozwód)

Для дзяцей першы ў жыцці канец свету.
Для ката новы гаспадар.
Для сабакі новая гаспадыня.
Для мэблі сходы, грукат, грузавік і пераезд.
Для сцен светлыя плямы ад знятых карцін.
Для суседзяў знізу тэма, перапынак у нудзе.
Для машыны лепей, калі б было дзве.
Для раманаў, паэзіі – згода, бяры ўсё, што хочаш.
З энцыклапедыяй, відэаплэрам горш,
як і з даведнікам па арфаграфіі,
дзе, пэўна, ёсць указанні адносна двух імёнаў:
усё яшчэ звязваць іх злучнікам “і”
ці ўжо раздзяляць кропкай.

Прыклад (Przykład)

Віхура
Здзерла ўночы ўсю лістоту з дрэва,
Апроч адзінага лістка,
Пакінутага,
Каб ён гайдаўся сольна на голай ветцы.

На гэтым прыкладзе

Гвалт дэманструе,
што ён, вядома,
часамі вельмі любіць жартаваць.

Апазнаванне (Identyfikacja)

Як добра, што ты прыйшла, – кажа.
Ты чула: у чацвер разбіўся самалёт?
Ну вось, менавіта таму
яны па мяне і прыехалі.
Нібыта ён быў у спісе пасажыраў.
Ну і што ж мне з таго, ён жа мог перадумаць.
Далі мне якісь парашок, каб не ўпала.
Пасля паказалі мне некага, нават не ведаю.
Увесь чорны, абвуглены, засталася толькі рука.
Абрывац кашулі, гадзіннік, шлюбны пярсцёнак.
Я разлавалася: гэта ж дакладна не ён.
Не зрабіў мне нічога такога, каб так выглядаць.
А гэтых кашуль паўнюсенька ў крамах.
А гэты гадзіннік – звычайны гадзіннік.
А нашы імёны на шлюбным пярсцёнку –
такія пашыраныя імёны.
Як добра, што ты прыйшла. Сядай са мной побач.
Ён насамрэч збіраўся вярнуцца ў чацвер.
Але колькі такіх чацвяргоў у гэтым годзе.
Зараз пастаўлю чайнік, пап’ем гарбаты.
Памыю галаву, а потым, што потым,
паспрабую прагнуцца ад гэтага сну.
Як добра, што ты прыйшла, бо там было холадна,
а ён толькі ў нейкім гумовым мяшку,
ён – значыць гэты няшчасны мужчына.
Зараз пастаўлю чацвер, памыю гарбату,
бо гэтыя нашыя імёны такія пашыраныя...

Метафізіка (Metafizyka)

Было, мінула.

Было, значыць мінула.
З няўхільнай паслядоўнасцю:
вось правіла гэтай прайгранай гульні.
Выснова банальная, не вартая нават пісання,
калі б не бяспрэчны факт,
факт на веці вякоў,
на ўвесь сусвет, які ёсць і будзе,
што нешта напраўду было,
пакуль не мінула,
нават тое,
што сёння ты еў клёцкі са скваркамі.

пераклад з польскай – Марына Казлоўская

© Wisława Szymborska, 2010

© Марына Казлоўская, пераклад, 2010